

**Мазмуни мухтасари ҳисоботи
«Қонунгузорӣ ва сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон
дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли:
таҳлили гендерӣ».**

Мазмуни мухтасари ҳисоботи «Қонунгузорӣ ва сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли: таҳлили гендерӣ».

СММ Запон сохтори Созмони Милали Муттаҳид оид ба масъалаҳои баробарии гендерӣ ва тавсеаи ҳуқуқҳо ва имкониятҳои запон мебошад. СММ Запон, ки ҳамаи ва татбиқгари фаъоли манфиатҳои запону духтарон аст, бо мақсади суръат бахшидан ба амали риояи ҳуқуқҳои онҳо дар тамоми ҷаҳон созмон дода шуда буд.

СММ Запон ба давлатҳои азбои СММ дар истикрори меъёрҳои стандартҳои байналмилалӣ барои ноил шудан ба баробарии гендерӣ мусоидат мекунад, бо ҳукуматҳо ва ҷомеаи шаҳрвандӣ барои таҳияи қонунҳо, муносибатҳои сиёсӣ, барномаҳо ва хизматрасоние, ки барои татбиқи ин стандартҳо заруранд, ҳамкориро ба роҳ меомонад. СММ Запон ба иштироки баробарҳуқуқонаи запон дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёт фаъолона мусоидат намуда, ба панҷ самти афзалиятноки фаъолият тавачҷӯҳи махсус зоҳир мекунад. Онҳо иборатанд аз: тақвияти нақши пешоҳангии запон ва тавсеаи иштироки онҳо дар ҳаёти ҷомеа; решакан кардани зӯрварӣ нисбат ба запон; ҷалб намудани запон ба ҳалли тамоми масъалаҳои таъмини сулҳ ва амният; тавсеаи имкониятҳои запон дар соҳаи иқтисод; таъмини нақши марказии баробарии гендерӣ дар ҷараёнҳои банақшагири ва бучетсозии рушди миллӣ. СММ Запон инчунин мутобиқати корхоро оид ба баробарии гендерӣ дар доираи тамоми низоми СММ амалӣ мегардонад.

www.unwomen.org

Ин настрия дар доираи лоиҳаи СММ-Запон «Гендер ва идоракунии демократӣ дар рушд – пешниҳоди хадомати бунёди ба запон», ки бо мусоидати Ҳукумати Норвегия амалӣ мешавад, омода ва ба таъб расонида шуд.

Настрия ба омӯзиши вазъи қор дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии ҳуқуқҳои запон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси таҳлили асноди меъерии ҳуқуқӣ ва маълумоти оморӣ бахшида шудааст. Масъалаҳои таъмини ҳуқуқҳои запон бо тавачҷӯҳ ба соҳаҳои меҳнат ва шугл, таъмини нафақа, ҳифзи модарон, муҳочирати меҳнатӣ баррасӣ шудааст. Ба омӯзиши вазъи тоифаи ниҳоят осебпазири запон, мисли занони муҳочираи меҳнатӣ ва ҳамсарони муҳочирони меҳнатӣ, занони маъюб, модароне, ки фарзандони имконияташон маҳдудро тарбия мекунанд, занони сарвари оилаҳои ноқомил, духтарони ҷавон ва заноне, ки мавриди зӯрварӣ қарор гирифтаанд, занони машғул дар баҳши ғайрирасмии иқтисод ва ғ. диққати махсус дода шудааст.

Дафтарии СММ Запон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон:
734024, Тоҷикистон, Душанбе, кӯчаи М. Турсунзода, 21А, уг.203
Тел: +992372277212
<http://www.unwomen-eeca.org>

Муаллиф: Елена Мезенсева, номзади илми иқтисод, коршиноси СММ Запон

Мухаррир: Абдурахмон Абдуманнонов

Ороиш, суратҳо ва саҳифабандӣ: Михаил Романюк

Дар матбааи ЦММ «Қондор, Душанбе» ба таъб расидааст

Ақидаҳои, ки дар ин настрия баён шудаанд, ба муаллиф тааллуқ доранд ва метавонанд бо мавқеи расмии СММ-Запон, СММ ва ташкилотҳои бо онҳо ҳаммавқеъ мувофиқат нақунанд.

Copyright © СММ-Запон, 2012

Қаринаи электронӣ дастрас аст: www.unwomen-eeca.org, www.untj.org

1. Андозагирии гендерӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ.

Дар Тоҷикистони кунунӣ таҳияи сиёсати иҷтимоие, ки бар принципҳои баробархуқуқии ҷинсҳо асос ёфта бошад, яке аз вазифаҳои муҳимтарин дар соҳаи иҷтимоӣ ба назар мерасад. Чунин таваҷҷӯҳ ба соҳаи сиёсати иҷтимоӣ ва ҷанбаи гендерии он аз як қатор мушкилоти шадиди рушди иҷтимоиву иқтисодии кишвар бармеояд, ки аз байни онҳо дар навбати аввал зарур аст, ки мушкилиҳои зерин ном бурда шаванд: камбизоатии оммавӣ, сатҳи пасти бо шуғл фарогирии занон (ва мутаносибан ҷалби сусти онҳо ба ҳаёти иҷтимоӣ), муҳоҷирати меҳнатии оммавӣ (аз рӯи нишонаҳои ҷинс тақсимшуда), суннатпарастӣ дар соҳаи муносибатҳои оилавӣ ва гендерӣ. Ҳамаи инҳо дар якҷоягӣ бо маҳдудияти имкониятҳои иқтисодии давлат ва бахши ғайрирасмии густурда дар иқтисодиёт гузаргоҳи ниҳоят маҳдуди имкониятҳоро барои қабули қарорҳо дар соҳаи иҷтимоӣ боқӣ мегузоранд.

Ислоҳоти иҷтимоие, ки дар Тоҷикистон гузаронида мешавад, ба тақвияти кафолатҳои давлатии баробархуқуқии мардон ва занон дар меъёрҳои ҳуқуқии миллӣ нигаронида шудааст. Қабул гардидани Стратегияи Миллии фаъолгардонии нақши занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011 – 2020 (ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 майи соли 2010, №269 тасдиқ карда шудааст) гувоҳи он аст, ки ҳадафи асосиаш ба вучуд овардани заминаҳо ва шароити зарурӣ барои татбиқи ҳарчи пурратари қобилиятҳои табиӣ занон дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти иҷтимоӣ бо мақсади таъмини рушди устувори ҷомеа мебошад.

Дар баробари ин дар ҚТ тасаввуроти суннатӣ дар бораи нақшҳои гендерӣ васеъ паҳн гардидааст. Қолабҳои гендерии вобаста ба меъёрҳои рафтору кирдор ва

тақсими меҳнат, хусусан дар деҳот, дар сатҳи падаршоҳӣ боқӣ мондааст.

2. Асноди қонунгузорию дорой эътибори олию юридикӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ ва суғуртаи иҷтимоӣ.

Дар сатҳи ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқии дорой эътибори олию юридикӣ (Конститутсияи (Сарқонун) Ҷумҳурии Тоҷикистон бо иловаи ҳуҷҷатҳои қонунгузорию байналмилалӣ, ки ба масъалаҳои беҳгардонии вазъи занон, ҳифзи ҳуқуқҳои иқтисодӣ ва иҷтимоии онҳо дахл доранд) дар Тоҷикистон принсипи баробарҳуқуқии мардон ва занон сабт гардида, инчунин тамоми ҳуқуқҳои асосии иҷтимоиву иқтисодие, ки ба тасаввуроти имрӯза оид ба давлати иҷтимоӣ мувофиқанд, эълон шудаанд. Илова бар ин, Конститутсия (Сарқонун) низоми махсуси ҳифзи оила, модар ва кӯдак, принсипи масъулияти баробари падару модарро барои тарбияи фарзандон ва фарзандонро барои ғамхорӣ нисбат ба волидайн муқаррар кардааст.

Ҳамин тавр, дар маҷмӯъ дар Тоҷикистон заминаҳои қонунгузорию бунёдие мавҷуданд, ки барои роҳандозии сиёсати иҷтимоӣ ба манфиати тамоми шаҳрвандон, бо назардошти принсипи баробарҳуқуқии мардон ва занон, асос мегузоранд.

3. Ҳифзи иҷтимоии занон дар соҳаи таъмини нафақа.

Таҳлили қонунгузорию нафақа нишон медиҳад, ки коидаҳои таъин ва пардохти нафақаҳо ё чун аз лиҳози гендерӣ ҳолисона ва ё чун имтиёздиханда ба занон тасреҳ гардидаанд.

Ҳамзамон вазъи нобаробари занон ва мардон дар соҳаи шуғл ва дар бозори меҳнат боиси ташаккули фарқияти ҷиддии гендерӣ дар андозаи нафақаҳо (на ба ғайри)

занон) мегардад. Маълум мешавад, ки фарқияти гендерӣ дар андозаи нафақаҳо нисбат ба чунин фарқият дар пардохти меҳнат хеле камтар будааст. Ин ҳолат аз механизми ба низоми амалкунандаи нафақа илҳокгардидаи бозтаксимкунии маблағҳо дар байни гурӯҳҳои алоҳидаи иҷтимоиву демографӣ гувоҳӣ медиҳад ва ба беҳшавии нисбии вазъи занони нафақахӯр мусоидат мекунад.

Қонун «Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ», ки тибқи он дар Тоҷикистон гузаронидани ислоҳоти нафақа дар назар аст, дар худ ҳам меъёрҳои гендерии ҳолисона ва ҳам меъёрҳоеро омешиш додааст, ки барои занон имтиёзҳои гузаштҳои муайяноро пешбинӣ менамоянд.

Гузариш ба низоми нави таъмини нафақа, ки таъмини давлатии нафақа ва истифодаи принсипи пасандозии ташаккули нафақаро ба ҳам меомезад, ҳадаф дорад, ки алоқамандии саҳми меҳнати корманд ва андозаи таъминоти нафақои ӯро тақвият диҳад. Аз лиҳози иқтисодӣ мувофиқи мақсад будани чунин иқдомро инкор карда, бояд қайд намуд, ки дар шароити Тоҷикистон ин иқдом вобаста ба нобаробарии гендерии афзун дар соҳаи шуғл ва дар бозори меҳнат метавонад ба зиёдшавии фарқияти гендерӣ дар таъминоти нафақа бурда расонад.

4. Ҳифзи иҷтимоии модар.

Ҳуқуқҳои иҷтимоии занон – модаронро як силсила асноди қонунгузорӣ ҳимоя мекунанд, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи суғуртаи давлатии иҷтимоӣ», қонунгузории нафақа, Кодекси меҳнат ва ғайра аз ҳамин ҷумлаанд. Дар маҷмӯъ меъёрҳои қонунгузории миллӣ, ки низоми тадбирҳои ҳифзи иҷтимоии занон – модаронро танзим мекунанд, аз муқаррароти возеҳи таъйини нисбат ба занон ориянд,

аксари меъёрҳо аз лиҳози гендерӣ ҳолисонаанд ва ба мафҳуми байналмилалии баробарии гендерӣ комилан мувофиқат мекунад. Як силсила меъёрҳои ҳуқуқӣ барои занон вобаста ба иҷрои ӯҳдадориҳои оилавӣ аз ҷониби онҳо кафолатҳову имтиёзҳои махсус муқаррар кардааст. Аммо набудани меъёрҳои таъйизкунанда аз лиҳози ҳуқуқӣ мавҷудияти нобаробарии гендерии иштирок дар суғуртаи иҷтимоиро истисно намекунад.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи суғуртаи давлатии иҷтимоӣ» аз нигоҳи расмӣ ба меъёрҳои ҳуҷҷати ҳолисонаи гендерӣ ҷавобгӯ аст. Дар қонун меъёрҳои мустақиман таъйизкунанда нисбат ба занон нестанд, балки он ба занон расман дар ин соҳа ҳуқуқҳову имкониятҳои баробар медиҳад, лекин ба имкониятҳои амалияи ҳуқуқатбиккунии ҳолисонаи гендерӣ шубҳаҳо ба миён меорад, чунки дорои мустақиман манъ кардани амалиёти таъйизкунанда аз ҷониби шахсони мансабдор нест ва тартиби шикоятро аз рӯи амалҳои таъйизкунанда нишон намедиҳад.

Давомнокии руҳсатӣ аз рӯи ҳомиладорӣ ва таваллуд, ки қонун «Дар бораи суғуртаи давлатии иҷтимоӣ» пешбинӣ мекунад, зиёдтар аз стандартҳои ҳадди ақал аст, ки дар Конвенсияи Созмони байналмилалии меҳнат (СБМ) №103 «Дар бораи ҳифзи модар» муайян гардидаанд, ҳол он ки Тоҷикистон онро эътироф кардааст. Дар баробари ин Конвенсияи №103 танҳо ба заноне тааллуқ дорад, ки бо меҳнати кироя машғуланд, дар қорҳои саноатӣ, ғайрисаноатӣ ва кишоварзӣ меҳнат мекунад, инчунин занони машғул ба меҳнати хонагӣ ба ин гурӯҳ шомиланд. Бо назардоршти махсусияти соҳаи меҳнати занона дар Тоҷикистон оид ба эътирофи қаринаи нави ин Конвенсия (Конвенсияи СБМ №183 аз соли 2000), ки

ҳамаи занони машғул бо меҳнати кирояро фаро мегирад, корро шуруъ кардан мувофиқи мақсад менамояд.

Низоми ёрдампулиҳои оилавӣ, ки дар Тоҷикистон амал мекунад, ёрдампулии яқвақтаро ба муносибати таваллуди фарзанд ва ёрдампулиҳои ҳармоҳаро оид ба нигоҳубини кӯдак дарбар мегирад. Бо назардошти воқеияти Тоҷикистон қайд кардан мумкин аст, ки хусусияти универсалии ёрдампулии яқвақта ба муносибати таваллуди кӯдак дар самти баробарҳуқуқии гендерӣ пешрафти воқеӣ мебошад. Ба назар мерасад, ки яке аз самтҳои имконпазири рушди низоми ёрдампулиҳои оилавӣ дар оянда чорӣ намудани принсипи универсалӣ, ҳамчунин ба ёрдампулии ҳармоҳа барои нигоҳубини кӯдак метавонад бошад. Ин имконият меод, ки фазои баробарии гендерӣ барои занони қорнамекардаву намехонда васеъ карда, дараҷаи новобастагии онҳо дар давраи мураккаби ҳаёташон баланд бардошта шавад.

Ҳуқуқи гирифтани ёрдампулӣ вобаста ба қорношоямии муваққатӣ ва қоидаҳои ҳисоб кардани андозаҳои он дар қонун «Дар бораи суғуртаи давлатии иҷтимоӣ» низ ба тарзи ҳолисонаи гендерӣ тасреҳ гардидааст. Вале бо он сабаб, ки қонун дар Тоҷикистон аз лиҳози иқтисодӣ қамфаъолияттаранд ва аксаран дар шуғл танаффусҳои тӯлонӣ доранд, ёрдампулии вобаста ба бекорӣ барои онҳо нисбат ба мардон хеле қам таъйин карда мешавад.

5. Ҳифзи иҷтимоии қонун дар соҳаи шуғл.

Ҷунонқи натиҷаҳои Таҳқиқи қувваи қорӣ (2004, 2009) гувоҳӣ медиҳанд, қонони Тоҷикистон дар соҳаи меҳнат ва шуғл мақеи хеле суст доранд.

Ин, аввалан, дар сатҳи пасти фаъолиятмандии иқтисодӣ зоҳир мешавад, ки ба серфарзандӣ ва суннатҳои миллӣ

вобаста мебошад. Дар ин маврид сатҳи фаъолиятмандии иқтисодии занон вобаста ба вазъи иқтисодӣ тағйир меёбад – ҳангоми беҳшавии вазъи иқтисодӣ чараёни омадани занон ба соҳаи шуғл зиёд мешавад, ҳангоми фарорасии падидаҳои бӯхронӣ дар иқтисодиёт занон пеш аз ҳама шуғлро тарк мекунанд ва аз соҳаи фаъолиятмандии иқтисодӣ мераванд.

Сониян, заноне, ки дар иқтисодиёт шуғл доранд, дар бозори меҳнат мавқеи возеҳи сустраринро ишғол менамоянд. Чунин хулоса метавонад бо далелҳои бисёре тасдиқ карда шавад, ки аз байни онҳо сатҳи нисбатан пасти таҳассуси касбӣ, камҳуқуқии касбӣ ва соҳавӣ, паст будани музди меҳнати онҳоро нисбат ба мардон бояд қайд кард.

Солисан, занон ба соҳаи шуғли ғайрирасмӣ, ки дар он василаҳои таъмини ҳифозати иҷтимоӣ амалан мавҷуд нест, фаъолон чалб карда шудаанд.

Робеъан, занон дар мавридҳои бекорӣ камтар имконият доранд, ки мустақилона кор ёбанд ва ин ҳолат онҳоро маҷбур мекунанд, ки бо мақсади ҳамчун бекор ба қайд мондан, гирифтани ёрдампулӣ ва ҷустуҷӯи кор нисбат ба мардон бештар ба ҳадамоти шуғли аҳоли муроҷиат кунанд.

Кодекси меҳнат. Натиҷаҳои таҳлили Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҷамъбаст карда, бояд қайд намуд, ки кафолатҳои иловагии дар боби 12 Кодекси меҳнати ҚТ барои занон ва шахсони дорои ўҳдадорихои оилавӣ номбаршуда ба стандартҳои байналмилалӣ муосир дар ин соҳа пурра мувофиқат мекунанд. Дар баробари ин мушкили асосии низоми кафолатҳои махсус барои модарони танҳо (чун аксари кафолатҳо барои кормандони дорои ўҳдадорихои оилавӣ низ) сатҳи пасти татбиқи амалии онҳо мебошад.

Кодекси меҳнат ҳеҷ гуна тафрикаи имтиёзхоро барои мардон ва заноне, ки ҳам кору ҳам таҳсил мекунад, пешбинӣ намекунад. Аз як тараф, ин вазъро метавон гендерии ҳолисона арзёбӣ кард, зеро қонунгузори меҳнат ягон чораеро пешбинӣ намекунад, ки табъйизи рӯирости занонро дар соҳаи меҳнат дар назар дошта бошад. Аз ҷониби дигар, кафолатҳои иловагӣ барои ҷавононе, ки ҳам кору ҳам таҳсил мекунад, як навъ шакли табъйизи туфайлии занони ҷавони шавҳардор мебошад, чунки баъди ба ақди никоҳ даромадан ба дӯши онҳо корҳои хонагии бисёре меафтад. Ин ҳолат масъалаи корро идома додан ва бештар аз ин ҳам кору ҳам таҳсил кардани онҳоро зери шубҳа мегузорад.

Дар нобаробарии шадиди мавҷуда дар тақсимои кори хона байни мардон ва занон чунин муносибати расман баробар, ки дар Кодекси меҳнат пешбинӣ шудааст, барои табъйизи туфайлии духтарон ва занони ҷавон чи дар соҳаи меҳнат ва чи дар соҳаи таҳсилот ҳатман шароит ба вучуд меорад.

Ин мушкилӣ боз барои он низ ҳалталаб аст, ки дар Тоҷикистон сатҳи бисёр баланди никоҳ ва анъанаи никоҳи бармаҳал боқӣ мемонад. Дар чунин шароит баррасии масъалаи васеъ кардани ҳаҷми имтиёзҳо барои духтарон ва занони ҷавон мувофиқи мақсад ба назар мерасад, зеро чунин чораҳо имконият меоданд, ки ба сӯи дастёбӣ ба шанси воқеии (на шиориву забонии) баробарии мардон ва занон дар соҳаи таҳсилот ва шуғл як қадами дигар гузошта шавад.

Қонун «Дар бораи мусоидат ба шуғли аҳоли». Тибқи Қонун «Дар бораи мусоидат ба шуғли аҳоли» алгоритми ҳисобҳои ҳаҷми ёрдампулӣ аз рӯи бекорӣ расман нобаробарии гендерии «воридкардашуда» надорад. Чораҳои фаъоли ҳифзи иҷтимоӣ аз бекорӣ, ки аз ҷониби

Хадамоти давлатии шуғл татбиқ карда мешаванд, низ маъмулан хусусияти гендерии ҳолисона доранд. Дар ин миён қоидаҳои пешниҳоди тайёркунии касбӣ, тақмили ихтисос ва бозомӯзӣ истисноянд, ки барои гурӯҳҳои ҷудоғонаи занон ва мардон баъзе имтиёзҳои пешбинӣ менамоянд. Омор нишон медиҳад, ки чораҳои фаъоли ҳифзи иҷтимоӣ аз бекорӣ аз ҷониби занон пурсамар истифода мешаванд ва усули ғоидаовари баланд бардоштани сатҳи машғулияти онҳо мебошад.

Воситаи муҳими ҳифзи иҷтимоии бекорон дар бозори меҳнат муқаррар кардани квотаҳо барои ба кор қабул намудани гурӯҳҳои ҷудоғонаи аҳоли мебошад, ки дар бозори меҳнат имконияти баробарона рақобат карданро надоранд. Сарфи назар аз он, ки қоидаҳои квотасозии ҷойҳои корӣ расман гендерии ҳолисонаанд, амалан квотасозӣ асосан ба занон дахл дорад. Ҳамзамон, имкониятҳои квотасозие, ки дар қонунгузорӣ эълон шудааст, дар амал хеле нопурра истифода мешавад.

6. Ҳифзи иҷтимоии аҳолии камбизоат.

Дар давоми даҳсолаи охир коршиносони тоҷик ва байналмилалӣ борҳо таъкид кардаанд, ки дар соҳаи мониторинги бекорӣ яке аз вазифаҳои аввалиндараҷа таҳия ва қорандозии ҷунин василаи андозагирии он, мисли ҳадди ақалли зиндагӣ, мебошад. Маҳз набудани ин васила он далелро шарҳ медиҳад, ки дар давоми даҳсолаи охир тамоми тадқиқот дар соҳаи камбизоатӣ ё ба меъёрҳои байналмилалии ба камбизоатӣ мансуб дониш (даромад тибқи ППС ба 2,15 долл. баробар аст) ё ба меъёри мутлақе, ки бо назардошти истифодаи маводи ғизо ҳисоб карда шудааст, тақия менамоянд. Ҳам ину ҳам он муносибат норасоии возеҳе доранд, ки ҳангоми гузариш ба андозагирии сатҳи камбизоатӣ дар

асоси ҳаҷми ҳадди ақалли зиндагӣ бартараф карда шуданашон мумкин аст. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳадди ақалли зиндагӣ» 19 майи соли 2009 қабул гардида, мебоист баъди нашр шуданаш эътибор пайдо мекард, вале то ҳол дар ҷумҳурӣ оид ба ҳисобу мувофиқа кардани ҳаҷми мушаххаси ҳадди ақалли зиндагӣ қор анҷом наёфтааст ва ин ҳолат имкониятҳои татбиқи сиёсати иҷтимоии ҳозиразамонро, ки бар принципҳои ҳадафманд такя мекунад, хеле маҳдуд мегардонад.

Ба сифати норасоии равшани ин қонун истисно кардани қонунро аз зумраи категорияҳои иҷтимоӣ демографӣ бояд нишон дод, ки гузаронидани ҳисобҳои тафриқавии ҳадди ақалли зиндагӣ ва сабади масрафӣ тибқи онҳо пешбинӣ карда мешавад.

Айни ҳамин гуна эрод ба Қонун «Дар бораи стандартҳои давлатии иҷтимоӣ» низ дахл дорад, ки дар он ҳам масъалаҳои гендер ҳеҷ гуна инъикоси худро наёфтааст.

Ҳангоми ҳисобкунии ҳадди ақалли зиндагӣ ва таҳияи стандартҳои давлатии иҷтимоӣ пурра ба ҳисоб нагирифтани талаботи махсуси қонун ҳамчун гурӯҳи иҷтимоӣ демографӣ метавонад ба истеҳком бахшидан ва ҳатто бадтар шудани нобаробарии гендерии мавҷуда хусусан нисбат ба табақаҳои камбизоати аҳоли бурда расонад.

7. Ҳифзи иҷтимоии меҳнаткешони муҳоҷир ва аъзои оилаҳои онҳо.

Дар шароити Тоҷикистони қунунӣ муҳоҷирати меҳнатии хориҷӣ тақрибан муҳимтарин омил рушди иҷтимоӣ иқтисодист, ки ҷиҳатҳои ҳам мусбат ва ҳам манфии худро зоҳир менамояд. Аз як тараф, ба мардикорӣ рафтан афзоиши даромади қисми зиёди хоҷагиҳои

хонаро таъмин мекунад, барои кам шудани бекорӣ ва ташаннуҷ дар бозори меҳнат, сабуктар гардонидани мушкилии ба табақаҳо ҷудо шудани аҳоливу камбизоатӣ имкон медиҳад, ба баландшавии касбияти худи кормандони муҳочир ва тавсеаи малақаҳои иҷтимоии онон мусоидат менамояд. Аз ҷониби дигар, муҳочирати меҳнатии оммавӣ бештар ба гурӯҳҳои синну сола дахл дорад, ки имконияти зиёдтари меҳнатӣ (аз 20 то 45 сола) доранд, ба гум кардани сарвати инсонӣ ва бекурб шудани дипломҳову таҳассусҳои қаблан гирифта бурда мерасонад, хатарҳои вобаста ба истисмори меҳнатӣ ва кор дар шароити номатбӯро меафзояд. Ниҳоят, муҳочирати оммавии ҷавонмардон дар солҳои охир ҳарчи бештар омили вайроншавии оилаҳо ва афзоиши шумораи модарони танҳо мегардад, ки бисёр вақт дигар маблағи зист надоранд.

Аксарияти кулли муҳочирон (тақрибан 85%) барои мардикорӣ ба Федератсияи Россия, боз 10,8% ба Украина ва дигар кишварҳои ИДМ ва, ниҳоят, 4,8% муҳочирон ба кишварҳои берун аз ҳудуди ИДМ мераванд.

Қариб 80% муҳочирони меҳнатӣ ягон таҳсилоти касбӣ надоранд, қариб сеякашон дар масъалаи донишдони забони русӣ мушкилӣ доранд. Ин омилҳо, инчунин сатҳи пасти даъвоҳои молӣ ва омодагии дар низоми истисмори меҳнатӣ кор кардан сабаб мешаванд, ки мардони муҳочир асосан дар соҳаи сохтмон ҷамъ меоянд ва онҳо дар он ҷо аз беҳуқуқтарин кормандон ба шумор мераванд.

Муҳочирати меҳнатии хориҷӣ аз Тоҷикистон равияи равшани гендерӣ ва синнӣ дорад. Тибқи маълумоти расмӣ соли 2009, ҳиссаи занон дар ҳайати муҳочирони меҳнатӣ на беш аз 6% (5,7%) буд, агарчи коршиносон ба

афзоиши доимии вазни қиёсии занон дар ҳайати ин категорияи машғулон ишора мекунад. Ҷоизи пасти занонро дар ҳайати муҳочирони меҳнатӣ метавон чунин шарҳ дод, ки масъалаҳои гендер то ҳол дар ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқие, ки ба ҳифзи ҳуқуқҳои иҷтимоӣ ва иқтисодии муҳочирон дахл доранд, амалан инъикос наёфтаанд.

Натиҷаҳои тадқиқоти сершумор тасдиқ мекунад, ки муҳочирони меҳнатӣ аз Тоҷикистон дар бозори меҳнати кишварҳои қабулкунанда дар сафи охир қарор доранд, қорҳои ғайритаҳассусӣ ва пастмуздро иҷро мекунад ва маҷбуранд, ки ба шароити истисморкунандаи меҳнати қироя розӣ шаванд, зеро маҳз талаби кам нисбат ба музд ва шароити меҳнат дар муҳити гастарбайтерҳо (мардикорон) афзалияти асосии рақобати онҳоро ташкил медиҳад.

Бӯҳрони молиявии солҳои 2008 – 2009 вазъи муҳочирони меҳнатиро хеле бад кард, бисёре аз онҳо аз қор озод қарда шуданд ё музди меҳнаташон хеле қоста гардид.

Қонунгузори Тоҷикистон ва Россия (ҳамчун кишвари асосии қабул) аз лиҳози эътирофи асноди бунёдии байналмилалӣ оид ба масъалаҳои муҳочират, дар навбати аввал, Конвенсияи байналмилалӣ дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои меҳнаткешони муҳочир, инчунин конвенсияҳои асосии Созмони байналмилалӣ меҳнат (СБМ) оид ба масъалаҳои муҳочират аз ҳамдигар қомилан фарқ мекунад.

Дар Тоҷикистон асноди байналмилалӣ номбурда эътироф шудаанд ва муқаррароти онҳо ҷузъи қонунгузори миллие мебошанд, ки масъалаҳои муҳочиратро танзим менамояд. Бар акси ин, қонунгузори Россия имрӯз меъёрҳои ҳуқуқиро амалан пешбинӣ намекунад, ки ҳимояи ҳуқуқҳои қарандӣ,

иҷтимоӣ ва иқтисодии меҳнаткашони муҳочиреро таъмин мекарда бошад, ки фаъолияти меҳнаткашонро дар ФР амалӣ мегардонанд. Меъёрҳои мавҷудаи ҳифзи иҷтимоие, ки нисбат ба муҳочирон пешбинӣ шудааст, асосан ба низоми созишномаҳои дуҷонибаи байниҳукумати ва камтар аз он ба қарордодҳои бисёрҷонибаи байни давлатҳои ИДМ таъя мекунад.

Таҷрибаи танзими муҳочират ва ҳифзи ҳуқуқҳои муҳочирон, ки кишварҳои хориҷӣ ба роҳ мондаанд, имрӯз амалан истифода бурда намешавад. Самти асосии инкишофи қонунгузорӣ дар ин соҳа тадричан ворид намудани меъёрҳои ҳуқуқӣ ба соҳаҳои иҷтимоӣ дар сатҳи қонунгузории миллӣ ё дар сатҳи созишномаҳои ду ва бисёрҷониба мебошад. Дар баробари ин, таҷрибаи таҳия ва имзо кардани Конвенсия дар бораи мақоми ҳуқуқии меҳнаткашони муҳочир ва аъзои оилаҳои онҳо дар давлатҳои иштирокчии Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил (соли 2010 эътибор пайдо кард) нишон медиҳад, ки иштирокчиёни Конвенсия ҳангоми ба меъёрҳои ҳуқуқии муқарраркардаи Конвенсия мувофиқа кунонидани қонунгузории миллӣ ба мушкилиҳои ҷиддӣ рӯбарӯ мешаванд.

Дар маҷмӯъ тамоми асосҳо ҳастанд, то бигӯем, ки низоми таъминоти ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии меҳнаткашони муҳочир дар давлатҳои ИДМ (аз ҷумла дар Федератсияи Россия) танҳо дар ҳолати ҷанинӣ қарор дорад.

Вобаста ба ҷанбаи гендерии ҳифзи иҷтимоии меҳнаткашони муҳочир бояд гуфт, ки дар сатҳи меъёрҳои қонунгузории амалкунанда он умуман вучуд надорад.

Низоми суғуртаи иҷтимоие, ки дар Тоҷикистон мавҷуд аст, амалан нисбат ба муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои

оилаҳои онҳо татбиқ намешавад. Бо назардошти микёси муҳоҷирати меҳнатии хориҷӣ дар сатҳи давлатӣ таҳия намудани механизмҳои суғуртаи иҷтимоии муҳоҷирони меҳнатӣ ва низоми чораҳои ҳифзи иҷтимоии аъзои оилаҳои онон вазифаи дорои аҳамияти аввалиндараҷа мебошад.

Яке аз ҳуҷҷатҳои калидии солҳои охир дар соҳаи муҳоҷирати меҳнатии хориҷӣ Стратегияи миллии муҳоҷирати меҳнатӣ мебошад, ки соли 2010 таҳия гардидааст. Ин ҳуҷҷат назари яклухту муназзамро ба проблемаи муҳоҷирати меҳнатии муваққатӣ пешниҳод мекунад, лекин бо муқаррароти умумӣ, бидуни мушаххас кардани механизмҳои татбиқи ин ё он пешниҳод, маҳдуд мешавад.

Дар баробари ин вобаста ба масъалаҳои ҳифзи иҷтимоии муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаҳои онҳо Стратегия чунон мӯҷаз аст, ки имкон намедихад дар бораи он, ки зери принсипи «аз лиҳози иқтисодӣ ҷолиб» - и суғуртаи иҷтимоӣ чӣ фаҳмида мешавад, ҳатто тақрибан мулоҳиза рондан имкон надорад, ки ба аъзои оилаҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ёрӣ дар қадом шаклҳо татбиқ карда мешавад. Амалан тамоми пешниҳодҳои Стратегия оид ба ҳифзи иҷтимоии меҳнаткашони муҳоҷир ғолибан хусусияти тантанавӣ доранд ва механизмҳои мушаххаси татбиқи чораҳои пешбинишавандаро шарҳ намедиханд.

Ҳамин тариқ, ҳатто дар ҳуҷҷати аз лиҳози замони таҳия охири масъалаҳои ҳифзати иҷтимоии муҳоҷирон дар Тоҷикистон ҳанӯз ба таври лозимӣ инъикоси худро наёфтаанд.

Яке аз вариантҳои ҳалли проблема метавонист суғуртаи тиббии ҳатмии муҳоҷирони меҳнатӣ бошад, ки барои таъмини механизми самарабахши ҳифзи сиҳативу ҳаёти

муҳочирон ва ёри иҷтимоӣ ба оилаҳои онҳо имконият медиҳад. Инкишофи бозори хизматрасонии суғуртавӣ дар ҳуди Тоҷикистон барои татбиқи суғуртаи тиббии ҳатмии тамоми шаҳрвандони Тоҷикистон, ки ба хориҷа мераванд, имконият медиҳад. Вале ин механизми суғуртаи иҷтимоӣ танҳо ба шарте воситаи самарабахш шуда метавонад, ки фаъолияти ширкатҳои суғуртавии Тоҷикистон, ки суғуртаи тиббии шаҳрвандони ба хориҷа мерафта, барои мардикорӣ ба давлатҳои дигар мерафта ва таъмини пардохти маблағҳои суғуртаро ба муҳочирон ва аъзои оилаҳои онҳо амалӣ мегардонанд, зеро назорати давлатӣ бошанд.

8. Ҳифзи иҷтимоии гурӯҳҳои аз ҳама осебпазири занон.

Таҳлили қонунгузори иҷтимоӣ мавҷудияти силсилаи муайяни имтиёзҳо ва сабукиҳоеро нишон дод, ки амалашон ба паст кардани осебпазирии иҷтимоии як қатор гурӯҳҳои занон равона карда шудааст. Вале ин чораҳо ҳанӯз кофӣ нестанд. Дар айнаи замон осебпазирии иҷтимоии заноне, ки ба категорияҳои мавриди назар мансубанд, аксаран на танҳо ба набудани меъёрҳои махсуси қонунгузорӣ оид ба ҳимояи онҳо, балки ба иҷро нагардидани қонунгузори амалкунанда низ вобаста аст.

Занони маъюб. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон маъюбон он гурӯҳи аҳолиянд, ки нисбат ба онҳо низоми василаҳои ба дараҷаи кофӣ муфассале таҳия гардидааст, ки манфиатҳои онҳоро дар ҳамаи соҳаҳои қонунгузори иҷтимоӣ (дар суғуртаи иҷтимоӣ, таъминоти иҷтимоӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ) ҳимоя мекунад. Ҳамзамон қисми бештари муқаррароти қонунгузори иҷтимоӣ гендерии ҳолисона тасреҳ шуда, баъзе меъёрҳо барои занон «имтиёзҳои» махсус доранд.

Масалан, таҳлили қонунгузорию, ки таъйини нафақаро ба маъюбон танзим мекунад, дар аксари тасреҳбандии он набудани мураккаботи гендериро нишон медиҳад, вале ҳамзамон алгоритми ҳисоби ҳаҷми нафақаҳо аз рӯи маъюбӣ нишонаи ҷашмраси нобаробарии гендерӣ дорад – тафриқа аз рӯи «собиқаи меҳнатие, ки барои таъйини нафақа тибқи синну сол зарур аст». Истифодаи ин нишона боиси он мегардад, ки барои занон гирифтани нафақа аз рӯи маъюбӣ, ки баробар ба нафақаи тибқи синну сол бошад, то андозае «осонтар» мешавад (бино бар камтар будани талабот ба ҳаҷми собиқаи меҳнатӣ). Ҳангоми таъйин кардани нафақа аз рӯи маъюбӣ қоидаҳои таъйин низ нобаробарии гендерӣ дорад, зеро синну соли нафақавӣ, ки барои гирифтани чунин нафақа ҳуқуқ медиҳад, барои занон ва мардон 5 сол фарқ мекунад.

Чораҳои тибқи қонунгузорӣ муқарраргардидаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон, ки гузаронидани муоинаи тиббӣ ву иҷтимоӣ, иодаи ҳайсиати (реабилитатсия) маъюбон, таъмини ҳаёту фаъолияти онҳо, вазифаҳои иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъюбонро пешбинӣ мекунанд ва аз Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи иҷтимоии маъюбон» бармеоянд, хусусияти ҳолисонаи гендерӣ доранд.

Қонун аввалин бор таъйинро нисбат ба маъюбон манъ кард, ин барои занони маъюб, ки дар соҳаҳои гуногуни ҳаёту фаъолият бисёр вақт ҳам чун зан ва ҳам чун маъюб ба истисмори таъйин рӯбарӯ мешаванд, аҳамияти хоса дорад.

Таҳлили асноди қонунгузорӣ инчунин нишон дод, ки дар ҳоли ҳозир дар Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор кафолатҳои муқарраршудаи шуғли маъюбон мавҷуд аст, ки татбиқи онҳо натиҷаҳои муайян ба бор меоваранд.

Сухан дар навбати аввал дар бораи таъйини квотаи ҷои кор барои маъҷубон ва ба онҳо ба таври имтиёзнок пешниҳод кардани тайёрии касбӣ, такмили ихтисос ва бозомӯзӣ меравад.

Қонунгузорию иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои модароне, ки фарзандони имконияташон маҳдудро тарбия мекунад, як қатор имтиёзхоро пешбинӣ мекунад. Ин имтиёзҳо асосан дар доираи қонунгузорию таҷаммӯъ ёфтааст, ки муносибатҳои меҳнатиро ба танзим мебарорад. Қонунгузорию нафақа низ вазъи махсуси занонро, ки фарзандони маъҷубро тарбия мекунад, ба инобат мегирад. Аммо ҳоло дар омори давлатӣ маълумоте, ки барои баҳо додан ба самаранокии воқеии амали ин меъёрҳои қонунгузорӣ имкон меода бошад, хеле кам аст.

Норасоии муҳими қонунгузорию иҷтимоии кишвар ин аст, ки дар ҳоли ҳозир вазъи қарордоштаи зане, ки кӯдаки маъҷубро тарбия мекунад, аз рӯи қонунгузорӣ ба таъйиноти «вазъи душвори зиндагӣ» дохил намешавад. Ин барои чунин занон гирифтани ёрии равонӣ ва ҳуқуқии барояшон заруриро ниҳоят мураккаб мегардонад.

Илова бар ин, зани кӯдаки маъҷубро тарбиякунанда дар ҳоли ҳозир ҳуқуқ надорад, ки ўро бидуни навбат ба муассисаи томактабии бачагона ё ба муассисаи томактабии наздиктарин ҷойгир кунад.

Духтарони ҷавон. Агарчи ҷавондухтарон (15 – 18 – сола) дар соҳаи таҳсилот ва дар бозори меҳнат осебпазирии иҷтимоии баланд доранд, қонунгузорию, ки муносибатҳоро дар ин соҳаҳо танзим мекунад, ягон хел меъёрҳои ҳуқуқие надорад, ки духтаронро дар дастбӣ ба хизматрасониҳои таҳсилотӣ ва шуғли касбӣ таъйин мекарда бошад. Маҳдудиятҳои мавҷуда дар соҳаи шуғл

бо манъ кардани кор барои занон дар шароитҳои зарарнок ва махсусан зарарноки меҳнат алоқаманданд, ки ин наметавонад чораи таъйизкунанда ҳисобида шавад.

Таҳлил нишон дод, ки дар танзими қонунгузорию муносибатҳои меҳнатӣ умуман ягон муқаррароте нест, ки духтаронро мустақиман таъйиз мекарда бошад, вале маҷмӯи пурраи қарорҳои ва имтиёзҳои мавҷуданд, ки ба ҳифзи иҷтимоии шугли онҳо нигаронида шудаанд (дар доираи қонунгузорию, ки меҳнати ҷавонони то 18 – соларо танзим мекунад, ба таври ҳолисонаи гендерӣ тасреҳ шудааст). Маълумоти омӯрӣ оид ба амалияи риояи тадбирҳои ҳифзи иҷтимоии ҷавонони касбан машғули то 18 – сола ва, гузашта аз ин, маълумот оид ба тафриқаи гендерии ин амалия дар ҳоли ҳозир вучуд надорад.

Ба назар чунин мерасад, ки монетаи ҷаддитарин барои паҳн кардани сатҳи осебпазирии иҷтимоии духтарон дар соҳаи таҳсилот ва шугли тақсимоии анъанавии нақшҳои гендерӣ камбизоатии аҳоли ва нарасидани муассисаҳои тарбияи томактабии кӯдакон мебошад.

Занони сарвари оилаҳои нокомил. Таҳлил нишон дод, ки занони сарвари оилаҳои нокомил дар Тоҷикистон категорияи аз лиҳози иҷтимоӣ осебпазири аҳоли мебошад, вале ҳамзамон онҳо дастгирии давлатии иҷтимоӣ доранд, ки ба дараҷаи хатари ба вазъи камбизоатӣ афтидани онҳо ба пуррагӣ мувофиқат намекунад. Дастгирии давлатии чунин занон ба ҳимояи ҳуқуқҳои меҳнатии онҳо нигаронида шудааст (дар доираи ҳимояи ҳуқуқҳои меҳнатии волидони танҳо, ки далелан маънои ҳимояи ҳуқуқҳои меҳнатии занони мансуб ба оилаҳои нокомилро дорад).

Ҳамзамон, азбаски ҳуди категорияи «занони сарвари оилаҳои нокомил» аз нигоҳи сабабҳои, ки боиси ташаккули оилаи нокомил гардидаанд, тамоман яктаркиба нестанд, додани ҳар хел имтиёзҳо, ёрдампулиҳо, ҷубронҳо ба занони сарвари оила дар асосҳои категориявӣ гумон аст, ки аз назари иҷтимоӣ ва иқтисодӣ самарабахш бошад.

Заноне, ки мавриди зӯрварӣ қарор гирифтаанд. Заноне, ки мавриди зӯрварӣ қарор гирифтаанд, боз як гурӯҳи аз лиҳози иҷтимоӣ осебпазир аст, ки ташкили ҳифзи иҷтимоии он аз ҷониби давлат талаб карда мешавад. Таъкид мекунем, ки проблемаҳои занони мавриди зӯрварӣ қароргирифта аз бисёр ҷиҳат ноаён буда, дар омори расмӣ онҳо ба дараҷаи лозимӣ инъикос намешаванд. Аммо солҳои охир ба ин масъалаҳо аз ҷониби ҳам ҷамъият ва ҳам давлат тавачҷӯҳи хеле бештар зоҳир карда мешавад. Вале то ҳалли воқеии масъалаҳои ҳифзи иҷтимоии ин гурӯҳ ҳоло хеле вақт лозим аст.

Дар ҳоли ҳозир қонунгузори Тоҷикистон ба шиддати вазъият он қадар ҳам мутобиқ нест. Масалан, қонунгузори ҚТ оид ба масъалаҳои алоқаманд ба зӯрварӣ ба масъалаҳои зӯрварӣ дар оила нигаронида нашуда, асосан ба таркибҳои ҷиноии он равона карда шудааст, ҳол он ки проблемаи расонидани ёри иҷтимоӣ ба ҳуди ҷабрдидаи зӯрварӣ ҳанӯз бидуни таъмини лозимии қонунгузорӣ мемунад.

Дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хизматрасонии иҷтимоӣ» дар байни ҳадафҳои хизматрасонии иҷтимоӣ инчунин чунин хизматрасонӣ мисли «таъмини имконияти зиндагии шоиста ва беҳатар доштан» ва «пешгирии вазъиятҳои мушкили ҳаётӣ» ёдрас мешаванд, вале ҳуди таърифи

«вазъияти мушкили ҳаётӣ» проблемаи зӯровариҳо дар худ фақат чун «вобастагии устувори равонӣ, оқибатҳои зӯроварӣ ё вазъиятҳои, ки бо хатар барои ҳаёт алоқаманданд» дар бар мегирад. Ҳамин тариқ, шахсоне, ки дар хонавода мавриди зӯроварӣ қарор гирифтаанд, ба номгуӣ категорияҳои аҳолие, ки барояшон бояд ҳифзи иҷтимоӣ аз ҷониби давлат таъмин карда шавад, ба сифати мавқеи алоҳида дохил намешаванд. Ин барои ташаккули механизми муассири ақсуламал ба паҳншавии зӯроварӣ нисбат ба занон дар оила, барои сохтани низоми самарабахши ёрии иҷтимоӣ ба ҷабрдидагонии зӯровариҳои хонаводагӣ, реабилитатсияи ҷисмониву равонии онҳо ба ҳеч вазъи қофӣ нест.

Заноне, ки ғайрирасмӣ қор мекунанд. Боз як гурӯҳи дорои хатари баланди иҷтимоӣ заноне мебошанд, ки ғайрирасмӣ қор мекунанд. Барои занон, хусусан ҷавонзанон, ба эътибори хусусиятҳои биологӣ ва онҳо, ки ба функсияи таносулӣ ва модарӣ алоқаманданд, шуғли ғайрирасмӣ, нисбат барои мардон, хавфу хатари бештар дорад. Маҳз ба сабаби модарӣ ҷавонзаноне, ки бидуни ба таври лозимӣ ба расмият даровардани меҳнати касбии худ қор мекунанд, барои гирифтани имтиёзҳои бо ҳомилидорӣ, таваллуд ва ширмакони алоқаманд, ки қонунгузорӣ барои занони аз рӯи касбашон машғул муқаррар кардааст, бештар ниёз доранд. Вале ҳуди мақоми машғулони ғайрирасмӣ ин занонро аз низоми суғуртаи иҷтимоӣ истисно мекунад. Паст кардани осебпазирии иҷтимоии чунин занон дар навбати аввал аз ҳисоби гузаштани онҳо ба шуғли расмӣ имконпазир аст, барои ин давлат дар низоми андозбандӣ, ташкили ҷойҳои қор ва ғайра бояд чораҳои махсус пешбинӣ намояд.

Занҳои партофтаи муҳочирони меҳнатӣ. Ниҳоят, гурӯҳи занҳои партофтаи муҳочирон низ пурра ҳақ дорад, ки ба категорияи аз лиҳози иҷтимоӣ осебпазири аҳоли мансуб доништа шавад. Бо асосҳои кофӣ метавон тасдиқ кард, ки осебпазирии иҷтимоии ин гурӯҳ аз як тараф, оқибати сатҳи нокифояи таҳсилот, сатҳи пасти шуғл ва музди ками меҳнат, аз ҷониби дигар, дилбастагӣ ба нақшҳои анъанавии гендер ва тарзи падаршоҳии тақсимои меҳнат мебошад, ки ин хусусияти умумии аксарияти кулли занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аст.

Ба ҳамин тариқ, таҳлили гендерии меъёрҳои қонунгузорию иҷтимоии кунунӣ ва ҳуҷҷатҳои барномавии Ҷумҳурии Тоҷикистон имкон медиҳад чунин хулоса барорем, ки дар маҷмӯъ онҳо муқаррароти мустақиман таъйизкунанда надоранд, занонро дар имкониятҳои истифода бурдани низоми суғуртаи иҷтимоӣ, таъминот ва ёрии давлатӣ маҳдуд намеkunанд, асосан гендерии ҳолисона мебошанд ва дар маҷмӯъ ба мафҳуми баробарии гендерӣ мувофиқат менамоянд. Дар айни замон аксари онҳо ба кам кардани нобаробарии гендерӣ дар ҷомеа, аз байн бурдани таъйиз аз рӯи нишонаи ҷинсӣ нигаронида нашудаанд ва татбиқи онҳо ҷорӣ намудани муносибати гендериро дар низоми суғурта, таъминот ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли пешбинӣ намеkunанд.

